

Návrh stratégie štátnej kultúrnej politiky

Východiská

Kultúra je zložitý celok, ktorý v sebe zahŕňa poznanie, vieru, umenie, právo, morálku, zvyky a všetky ostatné schopnosti a obyčaje, ktoré si človek v historickom vývoji osvojil. Ide o strešný pojem, ktorý v sebe obsahuje nielen rozmer estetický, ale i etický, sociologický a ekonomický.

Kultúra je spoločným menovateľom určitej skupiny, národa, štátu. Vyspelosť štátu sa meria jeho vzťahom k ľudským právam, demokratickou vyspelosťou a kultúrnou úrovňou. Kultúra je podstatným indikátorom stavu spoločnosti a kvality života jednotlivca v spoločnosti.

Pokiaľ má štát živú a slobodne sa rozvíjajúcu kultúru vo všetkých jej smeroch (ochranou kultúrneho dedičstva počnúc a alternatívnymi formami umenia končiac), demonštruje tým, že prosperuje aj ekonomicky a poskytuje istú úroveň právnej istoty. Právna istota a ekonomická prosperita pôsobia síce determinujúco na rozvoj kultúry, ide však o vzájomný vzťah. Iba kultúrny národ je schopný vytvoriť stabilne fungujúcu ekonomiku a silný štát.

Ústava Slovenskej republiky stanovuje povinnosti štátu vo vzťahu k zabezpečeniu práva na slobodu prejavu, informácie, slobodnú umeleckú tvorivú činnosť a ochranu jej výsledkov, ako aj povinnosť chrániť kultúrne pamiatky a zabezpečiť adekvátnu úroveň podpory pre kultúru národnostných menšín a etnických skupín.

Úloha štátu v oblasti kultúry je reflektovaná v medzinárodných zoskupeniach, ktorých je Slovenská republika členom (OSN a UNESCO, NATO, EÚ a RE), ako faktor podstatný pre zabezpečenie trvalého ekonomického rozvoja a stability.

Kultúrna politika predstavuje cieľavedomé pôsobenie na podmienky kultúry a ich prostredníctvom na kultúru. Je súborom čiastkových politík pre jednotlivé oblasti kultúry. Jej pozitívne chápanie predpokladá celospoločenský konsenzus v tom, že podpora kultúry z verejných zdrojov je legitímna a zároveň priamy politický a ideologický vplyv na kultúru je neprípustný.

Kultúrna politika sa realizuje na medzinárodnej, celoštátnej, regionálnej a miestnej úrovni. Aktuálne programové vyhlásenie vlády a jeho rozpracovanie predpokladá spracovanie koncepcie štátnej kultúrnej politiky Slovenskej republiky ako jedného z opatrení na zabezpečenie deklarovaných cieľov programového vyhlásenia.

Ciele kultúrnej politiky

Podľa Programového vyhlásenia vlády z roku 2002 je ochrana a rozvoj kultúrneho dedičstva, podpora súčasných umeleckých prejavov, ako aj rozvoj kultúry vo všeobecnosti dôležitým vkladom do mravného, duchovného, sociálneho a ekonomického rozvoja spoločnosti.

V kultúrnej politike ako štátom spoluvytváranom prostredí, v ktorom sa uskutočňujú procesy tvorby, uchovávanía a šírenia kultúrnych hodnôt, základné oblasti tvoria ochrana kultúrneho dedičstva, podpora umenia a umeleckej tvorby a sféra ochrany a rozvoja mediálneho prostredia. Samostatnou oblasťou, ktorá prierezovo prechádza základnými oblasťami a má pre naplnenie ambícií deklarovaných v programovom vyhlásení vlády zásadný význam je kultúra národnostných menšín.

Najdôležitejšími prierezovými líniami štátnej kultúrnej politiky sú prezentácia slovenskej kultúry a umeleckej tvorby v zahraničí, podpora kultúry Slovákov žijúcich v zahraničí a kultúry pre deti a mládež.

Podstatnú časť kultúrneho systému v súčasnom chápaní tvoria aj lokálne atribúty: miestne zvyky, tradície a dialekty; miestna topografia, kvality prírodných i vybudovaných prvkov životného prostredia, vrátane verejného priestoru; percepčia lokality vyjadrená v piesňach, povestiach, literatúre, miestopisoch; súbory miestne špecifických služieb, zručností v remeselnej výrobe, jedál a nápojov.

Hlavné ciele kultúrnej politiky vychádzajú z medzinárodných a európskych štandardov, multilaterálnych a bilaterálnych zmlúv, v ktorých sú obsiahnuté záväzky Slovenskej republiky zasahujúce do oblasti kultúry¹, relevantného domáceho legislatívneho prostredia², aktuálneho programového vyhlásenia vlády³ Slovenskej republiky a jeho rozpracovania na rezortnej úrovni a sú nimi:

- zaručenie ideologickej neutrálnosti pôsobenia štátu v oblasti kultúry,
- zaručenie slobody prejavu a umeleckej tvorby pre všetkých a vytvorenie reálnych podmienok na jej uplatnenie,

¹ Prehľad medzinárodných dokumentov, ktorými je Slovenská republika v oblasti kultúry viazaná, je v prílohe č. 1

² Prehľad základných právnych noriem SR, ktoré sú v súčasnosti platné pre oblasť kultúry, je v prílohe č. 2

³ Právo na prístup ku kultúrnym hodnotám je podľa vyhlásenia jedným z dôležitých práv všetkých občanov, preto vláda definovala potrebu dopracovať a uviesť do praxe komplex legislatívnych a ekonomických opatrení na zachovávanie a podporovanie kultúry v jej názorovej, inštitucionálnej a ekonomickej pluralite, v profesionálnej, neprofesionálnej, štátnej i neštátnej sfére, vrátane kultúry národnostných menšín, etnických a názorových skupín. Z toho dôvodu sa vláda zaviazala vytvoriť stabilný inštitucionálny rámec pre oblasť kultúry, stabilný a transparentný systém financovania kultúrnych a umeleckých aktivít prostredníctvom priamej i nepriamej podpory, vhodný pre rôzne typy inštitúcií a subjektov, zaoberajúcich sa ich realizáciou, v ktorom hlavným kritériom pre podporu bude kvalita jednotlivých projektov, reálne podmienky pre obnovu, využívanie a prezentáciu nehnuteľného a hnutelného pamiatkového fondu, s dôrazom na lokality kultúrneho dedičstva, podmienky na dôslednú ochranu duševného vlastníctva a práv z neho vyplývajúcich, legislatívne a ekonomické podmienky pre ochranu a sprístupnenie audiovizuálneho dedičstva, koncepciu legislatívnych opatrení a ekonomickú stratégiu pre digitalizáciu televízneho a rozhlasového vysielania a implementovať stratégiu prezentácie slovenskej kultúry a umenia v zahraničí.

- vytvorenie prostredia umožňujúceho všetkým zúčastňovať sa na kultúrnom živote, angažovať sa vo vlastných tvorivých aktivitách a mať prístup ku kultúrnym hodnotám,
- podpora národnej kultúry a kultúry národnostných menšín a etnických skupín v jej rozmanitosti, rôznosti umeleckých foriem a nových trendov, s dôrazom na kvalitu a rovnosť šancí,
- transformácia kultúrnych inštitúcií vo verejnom sektore – ich pôsobenia, právnej formy, riadenia a financovania,
- vytvorenie prostredia umožňujúceho umeniu a kultúre byť nezávislým a dynamickým faktorom rozvoja občianskej spoločnosti a spolupodieľať sa na jej ekonomickom rozvoji,
- podpora rozvoja spolupráce verejného, neziskového a súkromného sektora v oblasti kultúry a kultúrneho priemyslu, vytvorenie prostredia a zabezpečenie podmienok pre kontinuálnu existenciu a rozvoj kultúrneho priemyslu,
- zabezpečenie ochrany a sprístupňovania kultúrneho dedičstva, jeho systematickej digitalizácie a informatizácie kultúrnej infraštruktúry,
- podpora výchovy v oblasti kultúry a umenia, vzdelávania profesií pre kultúrny priemysel,
- systematická tvorba nástrojov pre priblíženie kultúry a umenia deťom a mládeži,
- podpora medzinárodnej kultúrnej výmeny na území Slovenska a efektívnej prezentácie slovenskej kultúry v zahraničí,
- vytvorenie podmienok pre efektívne zapojenie kultúry do procesov rozvoja turistického ruchu a služieb,
- podpora rozvoja a uplatnenia slovenského jazyka v nových podmienkach členstva Slovenskej republiky v Európskej únii.

Uskutočňovanie týchto cieľov kultúrnej politiky je nevyhnutné pre zabezpečenie verejného záujmu v oblasti kultúry a v jej ďalšom rozvoji. To však predpokladá zásadnú zmenu paradigmy chápania verejného záujmu v oblasti kultúry, v minulosti založeného predovšetkým na budovaní národnej identity, národnej kultúrnej suverenity a tzv. vysokej kultúry a umenia. Je nevyhnutné orientovať sa na také uvažovanie o verejnom záujme v oblasti kultúry, ktoré vychádza z demokratických, pluralitných a trhových princípov a je orientované dominantne na občana ako na člena emancipovanej spoločnosti. V jej kontexte je občan zároveň aj konzumentom, sociálne aspekty sa vnímajú spolu s ekonomickými, zvyšovanie demokratickej kvality života v spoločnosti sa realizuje v spojení s posilňovaním národnej, ako aj národnostnej identity a svoju legitímnu úlohu zohráva tak občianska spoločnosť (vrátane cirkví a náboženských spoločností), ako aj súkromný sektor.

Táto zmena základov vnímania a realizácie verejného záujmu v oblasti kultúry vyžaduje, aby slovenská spoločnosť a jej politická reprezentácia zároveň akceptovala dôležitosť zachovania kultúrnej rozmanitosti, skutočnosť, že kultúrne tovary a služby sa signifikantne odlišujú od ostatných tovarov a služieb, ako aj to, že postupy vedúce k zabezpečeniu prístupu občanov Slovenskej republiky k autentickým, kvalitným a rozmanitým kultúrnym produktom a hodnotám sa môžu podstatne líšiť od zvyčajných postupov v trhovom prostredí.

Efektívne presadenie pôsobenia štátu – v pozitívnom chápaní štátnej kultúrnej politiky, ktorá sa svojou podstatou zásadne odlišuje od totalitnej politiky spred roku 1989 – a realizácia verejného záujmu v oblasti kultúry predpokladá teda rovnako zásadné zmeny v jednotlivých nástrojoch kultúrnej politiky.

Nástroje kultúrnej politiky

Hlavné nástroje pre implementáciu cieľov kultúrnej politiky sú:

- spoločenské, politické a legislatívne,
- finančné,
- inštitucionálne a riadiace.

Ich pôsobenie dopĺňajú nástroje:

- metodické,
- evaluačné,
- informačné.

Spoločenské, politické a legislatívne nástroje kultúrnej politiky

Kultúrna politika, resp. súbor čiastkových politík, má ambíciu realizovať svoj vplyv na kultúrne prostredie vytváraním vhodných podmienok pre jednotlivé kultúrne procesy v takej miere, v ktorej si to verejný záujem v oblasti kultúry vyžaduje. (Verejný záujem je formulovaný v hlavných cieľoch kultúrnej politiky.)

Politická reprezentácia môže napomôcť k naplneniu tejto ambície presunutím kultúrnej problematiky z periférie spoločenského a politického záujmu bližšie k jeho stredu. Kultúra by nemala byť pre politickú reprezentáciu nepodstatnou témou a oblasť kultúry by sa mala stať jednou z priorít pôsobenia štátu a štátnych orgánov. Tento postoj korešponduje s aktuálnymi trendmi, ktoré prebiehajú v Európskej únii a jej členských krajinách. V jednotnom európskom priestore je kultúra v najširšom zmysle tohto pojmu základným identifikačným prvkom krajiny a efektívnym činiteľom jej presadenia sa aj v ekonomických a politických súvislostiach.

Dobudovanie legislatívneho prostredia v súvislosti s implementáciou štátnej kultúrnej politiky bude vyžadovať nadštandardnú spoluprácu ústredných orgánov štátnej správy, ako aj pochopenie a akceptáciu špecifickosti kultúrneho systému a v ňom prebiehajúcich procesov (časť Ciele kultúrnej politiky).

Akčný plán realizácie úvodnej fázy implementačného procesu kultúrnej politiky obsahuje návrhy na konkrétne legislatívne kroky v tejto etape (v bodoch 4, 5 a 6).

Finančné nástroje kultúrnej politiky

Model financovania kultúry, teda súbor finančných nástrojov, predstavuje kľúčový nástroj plnenia kultúrnej politiky. V súčasnosti, kedy je trhová regulácia požadovaným spôsobom regulácie, ktorý sa vyžaduje aj od systémov nachádzajúcich sa mimo ekonomickej sféry, a kedy sa hodnoty vyplývajúce z trhových vzťahov prenášajú aj do ostatných vzťahov, sú kultúra a vzťahy v rámci kultúry významne ovplyvňované týmito faktormi. Súčasný ekonomický systém, regulovaný trhom a štátom, charakterizuje proces, v ktorom sa štát postupne vzdáva svojej regulačnej právomoci v prospech trhu, alebo v prospech samoregulácie, ktorá prostredníctvom svojich vlastných pravidiel preberá reguláciu ekonomického systému.

Úloha ministerstva kultúry je dnes komplexnejšia ako v minulosti, pretože pôsobí v rámci tohto procesu a musí ho reflektovať, ale zároveň musí vyhovieť verejnému záujmu, ktorý vyžaduje, aby sa naďalej rozširoval rozsah kultúrnych činností a aby sa stále poskytovala vysoká kvalita kultúrnych „produktov“. Kultúra je v tomto kontexte teda nútená znižovať svoje náklady, resp. „racionalizovať“ svoju činnosť, no činí tak bez zodpovedajúceho postavenia na trhu (saturovania verejného záujmu) a pri nedostatočnej diverzifikácii a objemoch zdrojov financovania (s cieľom finančného plánovania štátu postupne znižovať, resp. nezvyšovať podiel centrálnych verejných financií na kultúre).

Finančné nástroje kultúrnej politiky zahŕňajú dotácie na činnosť organizácií v zriaďovateľskej pôsobnosti rezortu a granty, určené pre kultúrne aktivity v neštátnej sfére. Úverové a daňové politiky, ktoré sú potenciálnym nástrojom kultúrnych politik v mnohých krajinách, súčasné ekonomické reformy na Slovensku vylučujú. Finančné nástroje teda v súčasnosti narábajú dominantne so zdrojmi verejných financií – a táto situácia sa nezmení ani v blízkej budúcnosti.

Hlavným limitujúcim faktorom pre takú realizáciu kultúrnej politiky, ktorej výsledkom by bolo efektívne naplnenie verejného záujmu v oblasti kultúry, je teda celkový objem verejných financií vyčlenených na tento účel.

Dokumenty Národná správa o kultúrnej politike Slovenskej republiky a Správa expertov Rady Európy o kultúrnej politike Slovenskej republiky zhodne konštatujú, že postavenie kultúry v slovenskej spoločnosti nie je v súčasnosti adekvátne funkciám, ktoré v nej plní (prípadne by mala plniť). Objem prostriedkov, ktoré štát vynakladá na kultúru, má za posledných desať rokov klesajúcu tendenciu (v roku 1993 predstavovala úroveň približne 0,9% HDP, v súčasnosti je to približne 0,6% HDP).⁴ Cieľom stratégie kultúrnej politiky je postupne sa v celkovom objeme prostriedkov,

⁴ Príspevok štátu na kultúru je neporovnateľne nižší nielen vo vzťahu k ekonomicky vyspelým štátom Európy (v ktorých ho výrazne dopĺňajú ďalšie funkčné zdroje na regionálnej, miestnej i privátnej úrovni), ale aj vo vzťahu k novým, so Slovenskom porovnateľným členským krajinám EÚ (Maďarsko, Česko, Slovinsko). Výška týchto prostriedkov nie je adekvátna ani výške príspevku z kultúrnych priemyslov do tvorby HDP (v krajinách EÚ sa tento príspevok pohybuje od 0,8 – 3 %). Kultúrny priemysel zaznamenal za posledných desať rokov obrovský rast a je jednou z najrýchlejšie rastúcich európskych ekonomických oblastí (ročná miera rastu sa pohybuje až na úrovni 8%). Filmy, hudobný priemysel, tlač, elektronické médiá a vydávanie kníh dosiahli v rozvinutých krajinách významné ekonomické ukazovatele.

vynakladaných na kultúru a kultúrnu infraštruktúru (na centrálnej i regionálnej úrovni), priblížiť k úrovni vyspelých európskych krajín.⁵

Ak teda v súčasnosti nie je možné zapojiť medzi finančné nástroje kultúrnej politiky úverové a daňové politiky (zvýhodnené, resp. štátom dotované úvery na investície v oblasti kultúry a selektívna redukcia dane na kultúrne tovary a služby), a zároveň je potrebné dočasne redukovať, resp. nezvyšovať nároky rezortu na verejné financie, je nevyhnutné:

Vytvoriť podmienky pre rozvoj kultúrneho priemyslu, schopného generovať zdroje v súkromnej sfére, prostredníctvom

- investičných stimulov pre podnikanie v kultúrnom priemysle,
- investíciami do vybudovania kultúrnej infraštruktúry⁶.

Vytvoriť podmienky pre kultúrne plánovanie v rámci súčinnosti ústredného orgánu štátnej správy a orgánov územnej samosprávy prostredníctvom:

- motivačných stimulov pre investície do kultúrneho priemyslu a infraštruktúry,
- sledovania a evaluácie vývoja príjmov štátneho rozpočtu z rozvoja kultúrneho priemyslu a infraštruktúry na štátnej, regionálnej a miestnej úrovni,
- zapojenia nadácií do procesu obnovy kultúrnej infraštruktúry v nadväznosti na rozvoj kultúrneho priemyslu

Nadácie patriace do neziskového sektora na seba preberajú stále dôležitejšiu úlohu v kultúrnom systéme – sú vitálnym prvkom financovania kultúry a tvoria prepojenie medzi súkromným podnikateľským a verejným sektorom. Úloha sponzoringu v oblasti kultúry je legitímna a dôležitá – a v budúcnosti je potrebné, aby ju štát motivoval všetkými dostupnými prostriedkami. Financie, ktoré používa podnikateľská sféra priamo na sponzorovanie kultúrneho života, by mali byť úplne v súlade so štátnou kultúrnou politikou, nemôžu ju však nahrádzať – môžu mať len doplnkovú a nápravnú funkciu.

Vytvorenie diverzifikovaného a vyváženého systému financovania kultúry s dostatočným objemom zdrojov je pre implementáciu štátnej kultúrnej politiky a pre rozvoj v oblasti kultúry existenčne nevyhnutné. Aj preto je potrebné, aby sa v dlhodobom horizonte do realizácie štátnej kultúrnej politiky zapojili aj ďalšie nástroje (daňové a úverové politiky) a aby sa štát namiesto požiadavky nezvyšovať nároky rezortu na verejné financie sústredil najmä na požiadavku zásadnej zmeny štruktúry nákladov a spôsobu prerozdelenia, čerpania a kontroly využívania verejných financií v oblasti kultúry.

⁵ Ide o úroveň približne 1,8% HDP. Podiel výdavkov na kultúru a kultúrnu infraštruktúru na HDP je len pomocným kritériom – presné špecifikovanie tvorby takéhoto údaja je zložité. Je ale jasným indikátorom vzťahu spoločnosti ku kultúrnej sfére, ako aj prejavom dôvery v potenciál kultúry a kultúrneho priemyslu podieľať sa významne na tvorbe HDP (primárnym spôsobom, vo forme kultúrneho priemyslu, ale hlavne sekundárnym vplyvom na turizmus, výchovu a vzdelávanie, pracovné príležitosti, sociálnu a zdravotnú prevenciu, a pod.).

⁶ Štandardné podporné mechanizmy ministerstva sú zamerané dominantne na obnovu národných kultúrnych pamiatok. Kultúrne domy, amfiteátre, kiná, informačné systémy, a pod. kultúrnymi pamiatkami nie sú, pre celkovú prístupnosť ku kultúre sú však veľmi dôležité. Mestá a obce nemajú na ich obnovu dostatok zdrojov. Práve oblasť kultúrnej infraštruktúry môže byť jednou z oblastí, kde by mala byť vytvorená možnosť združeného financovania. Štát by mal mať nástroj, ako motivovať miestne a regionálne samosprávy k investíciám do kultúry.

Rozpracovanie konkrétneho postupu pre uplatnenie navrhovaných opatrení obsahuje akčný plán realizácie úvodnej fázy implementačného procesu kultúrnej politiky (v bodoch 1, 3 a 4).

Inštitucionálne a riadiace nástroje kultúrnej politiky

Obsah a formy kultúry sú neoddeliteľné od prevládajúcich tendencií v spoločnosti, a z toho dôvodu od nich závisia aj inštitucionálne a riadiace modely. Ďalším podstatným limitujúcim faktorom pre úspešnú implementáciu kultúrnej politiky sú značné vnútorné obmedzenia a systémové problémy jednotlivých inštitucionálnych prvkov kultúrneho systému – a to bez ohľadu na to, či sú v pôsobnosti rezortu kultúry alebo územnej samosprávy.⁷

Stav inštitúcií, ktoré pôsobia v oblasti kultúry je alarmujúci. Ich právno-ekonomické postavenie (ide o rozpočtové a príspevkové organizácie) kumuluje viacero nevýhod. Ich hospodárenie je založené takmer výlučne na zdrojoch zo štátneho rozpočtu, objem ktorých sa navyše v reálnych objemoch (zohľadniac cenové a daňové úpravy, infláciu, valorizáciu miezd a pod.) neustále znižuje. Prostriedky sú v podstate dostačujúce len na pokrytie bežných prevádzkových nákladov, nie na rozvojové programy a projekty. Prechodné obdobie medzi uskutočnením decentralizácie a fiškálnou decentralizáciou viaceré „decentralizované“ inštitúcie priviedlo na pokraj zániku.

Častým javom je však aj skutočnosť, že ani uvedené minimálne finančné zdroje nie sú mnohé inštitúcie schopné spravovať efektívne a účelne. Súvisí to s limitovanou schopnosťou väčšiny manažmentov týchto ustanovizní, ale aj samotných štruktúr ministerstva kultúry, vyrovnáť sa s transformačnými procesmi, prebiehajúcimi v spoločnosti, ako aj zmenou paradigmy chápania verejného záujmu v oblasti kultúry. (Tak, ako je formulovaná v časti Hlavné ciele kultúrnej politiky.)

Štruktúra financovania kultúrnych projektov a podujatí v súčasných podmienkach, ich riadenie, marketing a evaluácia, sú veľmi zložité a vyžadujú si od inštitúcií a ich vedúcich manažérov často nové schopnosti, ktoré v minulosti nepotrebovali.

Pre sanáciu tohto stavu je nevyhnutné:

- postupne decentralizovať, resp. transformovať systém rozpočtových a príspevkových organizácií rezortu,
- zaviesť adekvátne postupy riadenia, správy, kontroly a evaluácie ich činnosti,
- reštrukturalizáciou finančných dotácií a politík rezortu podporovať rozvojové a vitálne projekty inštitúcií,

⁷ Súčasný inštitucionálny rámec tvorí 36 rozpočtových a príspevkových organizácií v zriaďovateľskej pôsobnosti ministerstva kultúry a 159 rozpočtových a príspevkových organizácií v zriaďovateľskej pôsobnosti vyšších územných celkov (ak za základ vezmeme inštitúcie štátu a územnej samosprávy). Prechod kultúrnych inštitúcií do pôsobnosti regionálnych samospráv sa uskutočnil v čase, kedy sa tieto ešte len dotvárali a kedy regióny nedisponovali vlastnými daňovými príjmami. Inštitúcie síce prešli do ich správy aj so „svojimi rozpočtami“, krehký socio-ekonomický kontext však hrozí premiestnením priorít do iných sfér záujmu (školsťvo, zdravotníctvo). Prítom podiel regionálnych samospráv na financovaní kultúry prekračuje dnes v tradičných krajinách Európskej únie výšku prostriedkov, ktoré na kultúru vynakladá štát prostredníctvom centrálnej správy.

- dôsledne zaviesť a používať nástroje programového rozpočtovania a evaluácie,
- využiť všetky možnosti, ktoré poskytujú neziskový sektor a podnikateľské prostredie na výkon čiastkových úloh spojených s implementáciou kultúrnej politiky,
- v štruktúrach ministerstva kultúry etablovať zložky pre strategické plánovanie a modelovanie transformačných procesov v rezorte.

Rozpracovanie navrhovaných opatrení obsahuje akčný plán realizácie úvodnej fázy implementačného procesu kultúrnej politiky (v bode 1).

Metodické, evaluačné a informačné nástroje kultúrnej politiky

Decentralizovaný model štátnej správy je z hľadiska kultúrnej politiky charakteristický jej koexistenciou so sériou miestnych kultúrnych politík, pretože kultúrna politika, či plánovanie spadá aj do kompetencie miest a regiónov – postupne by sa mali regionálne a miestne politiky stať dominantnou zložkou kultúrnych procesov.

Pre úspešné modelovanie tohto vývoja je potrebné spracovať:

- metodiku tvorby a použitia regionálnych fondov pre investície do kultúrnej infraštruktúry a evaluáciu,
- motivačný mechanizmus spolufinancovania prioritných regionálnych projektov,
- metodiku zriadenia, resp. transformácie, manažmentu, hodnotenia, ako aj stanovenia profesionálnych štandardov a kooperácie s národnými ustanovizňami pre jednotlivé typy kultúrnych inštitúcií

Rozpracovanie navrhovaných opatrení obsahuje akčný plán realizácie úvodnej fázy implementačného procesu kultúrnej politiky (v bode 1).

Význam nezávislých podporných fondov v oblasti kultúry⁸, ktoré nebudú disponovať len štátnymi zdrojmi (okrem príspevkov z verejných financií sú ich zdroje doplnené o súkromné príspevky, dary, sponzorstvo, vlastné výnosy, granty z európskych fondov), je pre vyvážený a diverzifikovaný systém financovania kultúry a pre implementáciu štátnej kultúrnej politiky zásadný. Zásluhou pružnejšieho riadenia a minimalizácie administratívnych zábran dokážu oveľa rýchlejšie reagovať na súčasné umelecké a kultúrne projekty. Zároveň môžu prostredníctvom podpory konkrétnych projektov efektívne spájať financovanie podporených projektov so súkromným sektorom a s neziskovým sektorom, ako aj s verejnými financiami prerozdeľovanými na regionálnej či na celoeurópskej úrovni.

Skúsenosti z fungovania nového grantového systému ministerstva kultúry rovnako potvrdzujú, že vzhľadom na súčasnú platnú legislatívu (zákon o rozpočtových

⁸ Pod pojmom fond sa pre účely zabezpečenia implementácie štátnej kultúrnej politiky chápe verejno-právna inštitúcia s diverzifikovanými zdrojmi vlastného financovania, zákonom vymedzenými podmienkami poskytovania podpory, nakladania s majetkom, ako aj systémom kontroly použitia zverených prostriedkov. Nejedná sa o štátny fond. Tento pracovný názov vychádza so sémantiky historicky zaužívanej v oblasti podpory umenia. Podiel verejných financií na tvorbe zdrojov „fonde“ by sa mal postupne znižovať.

pravidlách), niektoré oblasti či projekty nie je možné efektívne podporovať priamo dotáciami z rozpočtovej kapitoly ústredného orgánu štátnej správy (celkové financovanie projektu musí byť rozdelené na jednotlivé rozpočtové roky, nie je možné garantovať viacročnú podporu, či podmienenú podporu, splátkové financovanie, cieleňé pôžičky).

Minimálne v oblasti podpory filmovej produkcie, ale aj v oblasti obnovy pamiatok a podpory živého umenia je nevyhnutné vytvoriť nový nástroj na systematickú a cieleňú podporu, s jasne stanovenými prioritami, kritériami a evaluačnými mechanizmami, ktorý by okrem garantovaného základného objemu zo štátneho rozpočtu mohol disponovať aj prostriedkami z iných zdrojov (fond).

Model podpory nezávislej kultúry prostredníctvom grantových schém je spojený s pôsobením expertných orgánov, ktoré selektujú vhodné projekty a aktivity pre poskytnutie podpory. Ide o model ktorý uprednostňuje „elitárstvo“ projektov a nie inštitúcií, takže v rámci tohto modelu zohrávajú hlavnú úlohu kultúrne a umelecké projekty (a nie to, kto o podporu žiada). Hodnota konečného výsledku, ktorá sa odzrkadľuje v kvalite výslednej kultúrnej produkcie, má v tomto chápaní väčší význam, ako je význam existencie samotných inštitúcií.

Je preto potrebné vytvoriť komplementárne mechanizmy na zabezpečenie neselektívnych (automatických) foriem podpory vybraných kultúrnych procesov (ktoré práve takýto prístup vyžadujú), ako aj inštitucionálneho rozvoja neštátnych subjektov, schopných na seba prevziať presne špecifikované úlohy implementácie štátnej kultúrnej politiky (lokalizované v štruktúre a rozpočtovej kapitole ministerstva).

Rozpracovanie navrhovaných opatrení obsahuje akčný plán realizácie úvodnej fázy implementačného procesu kultúrnej politiky (v bodoch 3, 4, 5, 6, 7).

Finančné nástroje kultúrnej politiky chránia oblasť kultúrnej a umeleckej tvorby pred negatívnym vplyvom trhu a ekonomiky. Dotovanie kultúry a umenia má však aj svoje obmedzenia – kultúra je pri masívnom dotovaní izolovaná od spoločenského kontextu. Neadekvátne dotačné politiky môžu viesť – paradoxne – skôr k znižovaniu ako k zvyšovaniu návštevnosti kultúrnych podujatí. Kultúra, ktorá je priveľmi izolovaná a chránená, ktorá sa vyvíja nezávisle od svojho okolia, nie je pre verejnosť zaujímavá – a bez recipientov (spotrebiteľov) kultúra neexistuje.

Hybridný model štátnej kultúrnej politiky (ktorý je obsahom tohto materiálu) kombinuje štátno-administratívny prístup (štát poskytuje finančné prostriedky na rozvoj kultúrnej a umeleckej produkcie, vypracúva dlhodobé koncepcie a vízie pre rozvoj umenia a kultúry; kľúčovú úlohu zohrávajú štátom riadené kultúrne inštitúcie) s decentralizovaným modelom (koexistencia štátnej a regionálnych kultúrnych politík; kľúčovú úlohu zohrávajú regióny, mestá a ich kultúrne inštitúcie) a s liberálnym modelom (trh a súkromné iniciatívy v oblasti kultúry sú hlavnými regulátormi vzťahov v kultúre, kultúrny priemysel zohráva kľúčovú úlohu). Pre takýto model je z hľadiska zodpovedného strategického plánovania nevyhnutné dôsledné monitorovanie a evalúcia procesov prebiehajúcich v kultúrnom systéme, ako aj priebežné vyhodnocovanie následkov intervencií do tohto systému.

Monitoring kultúrnej politiky obsahuje:

- výskum v oblasti kultúry (hodnotenie a skúmanie vzorcov správania, trendov, dopadov kontinuálnych i jednorazových aktivít),
- vývoj stratégie kultúrnej politiky pre jednotlivé oblasti kultúry,
- zber štatistických ukazovateľov (kvantitatívnych a kvalitatívnych) a ich vyhodnocovanie spolu s vyhodnotením indikátorov úspešnosti stratégie kultúrnej politiky.

Rozpracovanie obsahuje akčný plán realizácie úvodnej fázy implementačného procesu kultúrnej politiky (v bodoch 3, 8 a 9).

Jedným zo základných práv občana je aj právo na informácie, čo v kontexte kultúry znamená potrebu zabezpečenia prístupu ku komplexným informáciám v oblasti kultúry. Organizácie v zriaďovateľskej pôsobnosti ministerstva kultúry sú gestormi špecializovaných databáz. Rezort kultúry dlhodobo spracúva rôzne štatistické údaje v oblasti kultúry. Pre zabezpečenie komplexného prístupu k informáciám v oblasti kultúry vyvíja ministerstvo kultúry komplexný informačný portál – Register kultúry, ktorý bude spĺňať náročné požiadavky otvoreného a decentralizovaného systému zberu a poskytovania údajov v oblasti kultúry (pre laickú i odbornú verejnosť).

Vzhľadom na realizovanú decentralizáciu a návrhy na vytvorenie stále diverzifikovanejšieho inštitucionálneho rámca kultúry, budú stále väčšiu úlohu pri realizácii štátnej kultúrnej politiky zohrávať štatistické údaje a odborná reflexia vývoja tohto mnohovýrovňového a komplexného prostredia. (Posilnenie tejto činnosti si možno v budúcnosti vyžiada aj legislatívne zmeny v tejto oblasti.)

Všetky investície do kultúry sú samoučelné, ak zároveň nie je zabezpečená forma prístupu k nej. Za účelom sprístupňovania kultúrnych a umeleckých aktivít je potrebné vytvárať predpoklady pre obnovu a rozvoj kultúrnej infraštruktúry územia keďže tá je predpokladom prezentácie, tvorby a vývoja umeleckých hodnôt. (Kultúrna infraštruktúra v tomto ponímaní zahŕňa tak budovy, priestory, ale i plochy v území, ktoré sú vhodné resp. špeciálne účelovo určené na sprostredkovanie kultúrneho obsahu, ale aj rôzne vrstvy a typy informačných systémov.)

Rozpracovanie opatrení obsahuje akčný plán realizácie úvodnej fázy implementačného procesu kultúrnej politiky (v bode 9).

Implementácia kultúrnej politiky

Modelovanie kultúrnej politiky v stredno- a dlhodobom horizonte predpokladá jej cyklické vyhodnocovanie. Výsledkom hodnotiaceho procesu je cyklická revízia kultúrnej politiky – tak, aby kontinuálne korešpondovala so stavom vývoja spoločnosti.

Proces prebieha v týchto fázach:

- **Príprava koncepcie na ďalšie obdobie**
(stanovenie priorít, strategických cieľov, opatrení)
- **Implementácia kultúrnej politiky**
(realizácia stratégie – stanovenie indikátorov úspešnosti, aplikovanie jednotlivých nástrojov politiky na dosiahnutie cieľov)
- **Monitoring kultúrnej politiky**
(hodnotenie realizácie stratégie – čiastkové hodnotenia v ročných a medziročných odpočtoch, štatistické zistenia, analýzy a interpretácie)
- **Vyhodnotenie kultúrnej politiky**
(komplexná evaluácia celého procesu a výsledkov)
- **Aktuálna inovácia koncepcie na nasledujúce obdobie**
(tvorba novej stratégie – revízia priorít, strategických cieľov, opatrení, indikátorov úspešnosti)

Na základe návrhu štátnej kultúrnej politiky, ktorý je predložený spolu s akčným plánom realizácie úvodnej fázy implementačného procesu kultúrnej politiky bude po ukončení prvej etapy spracovaný projekt implementácie kultúrnej politiky.

Projekt implementácie kultúrnej politiky bude obsahovať systematické rozpracovanie priorít, strategických cieľov, opatrení, indikátorov úspešnosti pre jednotlivé oblasti v štruktúre:

Živá kultúra

hudba
divadlo a tanec
film a audiovizuálna tvorba
literatúra a knižná kultúra
výtvarné umenie
architektúra
intermediálne aktivity

Kultúrne dedičstvo

pamiatkový fond a historické prostredie
nehmotné kultúrne dedičstvo
múzeá
galérie
knižnice

Mediálne prostredie

rozhlasové a televízne vysielanie
tlačené médiá a agentúry (TASR)
nové médiá

Transverzálne aspekty štátnej kultúrnej politiky

podpora kultúry národnostných menšín
prezentácia kultúry v zahraničí
podpora kultúry Slovákov žijúcich v zahraničí
podpora kultúry pre deti a mládež
osвета, sociálna prevencia, voľnočasové aktivity
výchova, vzdelávanie, ľudské zdroje
ochrana a rozvoj štátneho jazyka
územná správa a samospráva

Cyklus prípravy a vyhodnocovania štátnej kultúrnej politiky bude štvorročný – časovaný tak, aby sa termíny uvádzania revidovanej kultúrnej politiky neprekrývali s termínom parlamentných volieb (a prípadnými výmenami vládnych garnitúr). Cieľom je dosiahnuť kontinuitu procesov a pokiaľ možno maximálnu politickú nezávislosť.

Návrh opatrení obsahuje akčný plán realizácie úvodnej fázy implementačného procesu kultúrnej politiky (v bode 8).

Akčný plán realizácie úvodnej fázy implementácie kultúrnej politiky

Explicácia

Vychádzajúc z návrhu stratégie kultúrnej politiky Slovenskej republiky, aktuálneho programového vyhlásenia vlády Slovenskej republiky a jeho rozpracovania na rezortnej úrovni, s ohľadom na plán legislatívnych úloh vlády a výsledky posúdenia naliehavosti implementácie nástrojov v jednotlivých problematických okruhoch slovenského kultúrneho prostredia, bol zostavený akčný plán realizácie úvodnej fázy implementačného procesu. Úvodnou fázou je (podľa návrhu stratégie kultúrnej politiky SR) určenie priorít, strategických cieľov, opatrení a indikátorov úspešnosti.

Základnou ambíciou plánu je predovšetkým vytvorenie štandardnej základne, schopnej toto prostredie rozvíjať a aktívne participovať na procesoch kooperácie a finančnej podpory v rámci Európskej únie na celoštátnej, regionálnej a miestnej úrovni. Hierarchia výberu zodpovedá miere naliehavosti riešenia jednotlivých problémov, ako aj stavu pripravenosti ministerstva kultúry, organizácií rezortu, prípadne externých partnerov realizovať konkrétne kroky v jednotlivých bodoch akčného plánu.

Nasledujúce fázy plošnej implementácie jednotlivých stratégií, obsiahnutých v návrhu kultúrnej politiky Slovenskej republiky, budú predmetom samostatného projektu implementácie kultúrnej politiky, ktorý spracuje rezort kultúry po realizácii úvodnej fázy.

Priority akčného plánu

- Dokončenie decentralizácie a stabilizácia kultúrnej infraštruktúry
- Záchrana a obnova pamiatkového fondu Slovenskej republiky – Obnovme si svoj dom
- Dobudovanie komplexného systému podpory umenia a kultúry v neštátnej sfére
- Rozvoj kultúrneho priemyslu a trhu s umením
- Obnova audiovizuálneho kultúrneho dedičstva
- Revitalizácia filmového priemyslu
- Prezentácia kultúry a umenia v zahraničí – Pro Slovakia
- Vytvorenie systému monitoringu kultúrnych procesov – Kultúrne observatórium
- Realizácia projektu Registra kultúry
- Vytvorenie transparentného systému podpory kultúry národnostných menšín, žijúcich na Slovensku

Základný popis – ciele, nástroje a postupy

1. Dokončenie decentralizácie v rezorte kultúry a stabilizácia kultúrnej infraštruktúry na základe prepojenia stratégie na celoštátnej úrovni, úrovni regionálnej a miestnej, s využitím motivačných mechanizmov združeného financovania a správy (resp. zriaďovateľskej pôsobnosti). Prioritným kritériom je maximalizácia vstupu európskych podporných finančných nástrojov v rámci medzirezortnej koordinácie implementačných agentúr (štrukturálne fondy).
 - ministerstvo kultúry spracuje harmonogram postupnej decentralizácie, resp. transformácie inštitúcií, ktoré sú v súčasnosti v jeho zriaďovateľskej pôsobnosti (okrem vybraných inštitúcií celoštátneho charakteru so zásadným významom pre ochranu a rozvoj kultúrneho dedičstva, resp. umeleckej tvorby a jej šírenia, ktoré budú predmetom projektu implementácie kultúrnej politiky),
 - ministerstvo kultúry navrhne príslušné legislatívne úpravy, ktoré umožnia realizáciu harmonogramu (rozpracuje model verejnej organizácie na zabezpečenie výkonu vo verejnom záujme v oblasti kultúry, resp. variant úpravy zákona o neziskových organizáciách),
 - harmonogram prerokuje s predstaviteľmi územnej samosprávy s cieľom dosiahnutia konsenzu, vo vzájomnej spolupráci spracuje rámcový výhľad finančného zabezpečenia činnosti kultúrnych inštitúcií na úrovni územnej samosprávy a požiadaviek na doplnkovú podporu z úrovne ministerstva (zohľadniac postup fiškálnej decentralizácie, štruktúru a objem vlastnej rozpočtovej kapitoly a možnosti poskytovania dotácií zo štátneho rozpočtu prostredníctvom grantových schém MK SR),
 - ministerstvo kultúry navrhne metodiku tvorby regionálnych kultúrnych politík pre vyššie územné celky spolu s motivačným mechanizmom spolufinancovania prioritných regionálnych projektov (ide o fakultatívny nástroj ktorý regionálne štruktúry môžu využiť ak budú mať záujem o kofinancovanie z verejných zdrojov v kapitole MK SR), s prioritným cieľom stabilizácie a dobudovania kultúrnej infraštruktúry,
 - ministerstvo kultúry pripraví spolu s vedením Slovenského národného múzea (príspevkovej organizácie v zriaďovateľskej pôsobnosti MK SR) v kontexte harmonogramu a výhľadových regionálnych kultúrnych politík projekt zásadnej transformácie pôsobenia SNM s dôrazom na optimalizáciu financovania a riadenia činnosti kultúrnych inštitúcií a objektov v jeho správe (vrátane prevodu zriaďovateľskej pôsobnosti na územnú samosprávu tam, kde je to možné a efektívne),
 - následne pripraví štruktúrovanú informáciu pre potreby tvorby rozpočtových politík verejných výdavkov ministerstva financií SR.

Termín: do konca februára 2005

2. Postupná záchrana a obnova pamiatkového fondu Slovenskej republiky prepojením aktivít na regionálnej úrovni s rezortnými podpornými a metodickými nástrojmi, európskymi podpornými finančnými nástrojmi a vládny programom Obnovme si svoj dom.
- ministerstvo kultúry navrhne v rámci dobudovania systému podpory umenia a kultúry v neštátnej sfére, programu Obnovme si svoj dom (výhľadovo fondu), úpravu, otvárajúcu možnosť použitia prostriedkov a definujúcu kritériá ich rozdeľovania aj pre účely obnovy objektov, ktoré nie sú národnými kultúrnymi pamiatkami, ale zohrávajú, resp. môžu zohrávať výraznú úlohu vo pôsobení regionálnej či miestnej kultúrnej infraštruktúry,
 - ministerstvo kultúry preskúma ďalšie možnosti úverového spolufinancovania projektov so zdrojov európskych bankových inštitúcií (model aplikovaný v prípade Univerzitnej knižnice),
 - ministerstvo kultúry vo svojich podporných nástrojoch prioritne vytvorí podmienky na základné financovanie iniciačnej fázy projektov, ktoré sú vhodné pre podporu zo zdrojov štrukturálnych fondov EÚ,
 - ministerstvo kultúry spracuje návrh metodiky tvorby a použitia regionálnych fondov na záchranu a rozvoj hmotného a nehmotného kultúrneho dedičstva s dôrazom na návrh mechanizmu motivačného kofinancovania (súčasť regionálnych kultúrnych politík) a podrobí tento návrh oponentúre na úrovni ústredných orgánov štátnej správy, ako aj VÚC; výsledok bude slúžiť ako východisko pre ďalší postup v dotvorení systému pre záchranu a rozvoj kultúrneho dedičstva v celoslovenskom rozsahu v kontexte s európskymi politikami v tejto oblasti.

Termín: do konca marca 2005

3. Podpora rozvoja kultúrneho priemyslu a trhu s umením ako nástroja nepriamej podpory umeleckej tvorby a jej zhodnocovania ako špecifickej komodity so významným ekonomickým potenciálom.
- ministerstvo kultúry v spolupráci s externým prostredím spracuje podkladovú štúdiu, obsahujúcu analýzu ekonomického potenciálu jednotlivých odvetví kultúrneho priemyslu (kinematografia, hudobný priemysel, knižná produkcia a distribúcia, a pod.) a odporúčania pre cielený rozvoj vybraných odvetví (vrátane komparatívy starých členských krajín EÚ a vývoja v nových členských krajinách, porovnateľných v niektorých aspektoch so Slovenskom),
 - ministerstvo kultúry na základe podkladovej analýzy vytvorí v grantovej schéme (výhľadovo fondoch) samostatný mechanizmus na konkrétnu podporu rozvoja vybraných odvetví kultúrneho priemyslu s dôrazom na – pokiaľ možno – nepriame a neselektívne metódy podpory; tento návrh predloží na verejnú diskusiu v okruhu relevantných odborných asociácií a profesijných združení, ako aj podnikateľských subjektov a ich asociácií, pôsobiach v predmetnej oblasti (diskusia má predovšetkým odstrániť, resp. minimalizovať potenciálne

možné deformácie trhového prostredia intervenciami prostredníctvom dotácií z verejných zdrojov),

- ministerstvo kultúry pripraví v spolupráci s externým prostredím (vrátane organizácií na kolektívnu správu autorských práv) návrh na samostatný grantový mechanizmus (program fondu) na podporu šírenia umeleckých diel, ich marketingu a propagácie s cieľom posilniť vitalitu obchodu s umeleckými dielami ako špecifickou komoditou, a tak nepriamo podporovať umeleckú tvorbu, jej šírenie a percepciu (obdoba niektorých nástrojov komunitárnych programov, napr. Media Plus – podpora distribúcie, marketingu a promotion).

Termín: do konca februára 2005

4. Dobudovanie komplexného systému podpory umenia a kultúry v neštátnej (neziskovej) sfére ukončením transformácie grantového systému v jeho ekonomicko-právnom základe na sústavu podporných fondov lokalizovaných mimo ústredného orgánu štátnej správy.

- ministerstvo kultúry v spolupráci s expertmi ministerstva financií SR vypracuje návrh na finálnu transformáciu grantového systému MK SR na sústavu podporných fondov, ktoré budú zodpovedné za transparentnú, efektívnu a administratívne nenáročnú podporu umeleckej tvorby a jej šírenia, ochranu a rozvoj kultúrneho dedičstva, ako aj zabezpečenie podpory transverzálnych politík (podpora kultúry menšín – národnostných a sociálnych, Slovákov žijúcich v zahraničí, osvety a voľnočasových aktivít, prevencie konfliktov a vzniku rôznych typov závislostí prostredníctvom kultúrnych a umeleckých aktivít, a pod.),
- paralelne pripraví novelizáciu zákona o umeleckých fondoch, prípadne návrh iného legislatívneho riešenia, ktoré odstráni súčasné nejasnosti vo výbere poplatkov v zmysle predmetného zákona, ako aj spôsobe rozhodovania o ich použití a správe majetku fondov, a zároveň tým transparentne a efektívne doplní systém podpory umeleckej tvorby, jej šírenia ako aj samotných tvorcov (systém tvoria svojim pôsobením organizácie v zriaďovateľskej pôsobnosti MK SR, grantový systém MK SR a vlastné trhové výnosy kultúrneho priemyslu, resp. obchodu s umeleckými komoditami, resp. duševným vlastníctvom),
- následne návrh podrobí odbornej a v ďalšom kroku širšej verejnej diskusii s ambíciou získať podporu pre konsenzuálne riešenie, ktoré bude čo najlepšie vyhovovať predstavám umeleckej a kultúrnej obce tak, aby prípadné nové modely adekvátne nahradili existujúce štruktúry (transparentnejšie a vo výkonne svojej činnosti efektívnejšie),
- ministerstvo kultúry v spolupráci s expertmi ministerstva financií SR pripraví podrobný harmonogram konkrétnych krokov, súvisiacich s implementáciou zvoleného konkrétneho riešenia a zabezpečí ich neodkladnú realizáciu (v zmysle aktuálneho programového vyhlásenia vlády SR).

Termín: do konca decembra 2004

5. Systematická obnova audiovizuálneho kultúrneho dedičstva s cieľom záchrany hlavných fondov kinematografických a audiovizuálnych diel a archívnych materiálov; postupné sprístupňovanie obnovených diel verejnosti v rámci prípravnej fázy vládneho programu Obnovme si svoju pamäť.
- ministerstvo kultúry v spolupráci so Slovenským filmovým ústavom (príspevková organizácia v zriaďovateľskej pôsobnosti MK SR) a so Slovenskou televíziou spracuje projekt systematickej obnovy audiovizuálneho dedičstva Slovenskej republiky; súčasťou projektu bude aj návrh na dobudovanie nevyhnutnej infraštruktúry (vyhovujúce skladové priestory a technické zariadenia nevyhnutné na prácu s archívными materiálmi) a návrh na vytvorenie integrovanej informačnej databázy audiovizuálneho dedičstva Slovenskej republiky,
 - projekt obnovy bude obsahovať stratégiu Slovenskej republiky v oblasti digitalizácie audiovizuálneho dedičstva; cieľom je obnova archívu v najlepšej technologickej kvalite, zároveň aj využitie tohto procesu pre získanie digitálnych záznamov diel, nevyhnutných pre ich ďalšie sprístupňovanie,
 - novelou zákona o audiovizii zabezpečí ministerstvo kultúry systematické dopĺňovanie národného audiovizuálneho archívu, vrátane archivovania diel vyrobených súkromnými producentmi,
 - ministerstvo kultúry zároveň spolu so Slovenským filmovým ústavom spracuje stratégiu sprístupňovania obnovených diel audiovizuálneho kultúrneho dedičstva na Slovensku (vzdelávanie na všetkých úrovniach, filmové kluby, televízne vysielanie) i v zahraničí (systém propagácie a predaja diel).

Termín: do konca decembra 2004

6. Revitalizácia filmového priemyslu na Slovensku s dôrazom na podporu vybudovania, resp. obnovy jeho technologickej, ekonomickej a personálnej základne v spolupráci so súkromným sektorom a európskymi finančnými podpornými nástrojmi pre oblasť komunikačných médií a audiovizie.
- ministerstvo kultúry poskytne súčinnosť a podporu tým súkromným spoločnostiam, ktoré sa budú s projektmi obnovy infraštruktúry v oblasti audiovizuálneho priemyslu uchádzať o podporu zo štruktúrnych fondov; z hľadiska stratégie štátu realizovať systematickú obnovu audiovizuálneho dedičstva je prioritou vytvoriť na Slovensku podmienky pre existenciu filmových laboratórií a potrebných digitálnych technológií – inak budú prostriedky štátu vyčlenené na obnovu archívu (i tie na podporu filmovej tvorby) preinvestované v zahraničí,
 - ministerstvo kultúry v spolupráci s ministerstvom hospodárstva, Slovenským filmovým ústavom a audiovizuálnymi producentmi pripraví stratégiu propagácie Slovenska ako krajiny vhodnej na investície v oblasti audiovizuálnej tvorby, vrátane návrhu na investičné stimuly pre slovenských aj zahraničných producentov či investorov do audiovizuálnej infraštruktúry,

- ministerstvo kultúry pripraví legislatívne návrhy na zabezpečenie nevyhnutnej participácie verejnoprávnej televízie na revitalizácii filmového priemyslu a audiovizuálneho prostredia,
- ministerstvo kultúry pripraví návrh na vytvorenie fondu na podporu filmovej tvorby s participáciou štátu i súkromných spoločností, pôsobiacich v audiovizuálnom priemysle.

Termín: do konca marca 2005

7. Dobudovanie systému prezentácie kultúry a umenia v zahraničí v rámci jednotnej stratégie prezentácie Slovenska v zahraničí a medzirezortnej spolupráce, vrátane vytvorenia vhodnej inštitucionálnej, finančnej a administratívnej základne – samostatnej neziskovej organizácie Pro Slovakia.
 - ministerstvo kultúry v spolupráci s expertmi ministerstva financií, hospodárstva a zahraničných vecí, ako aj úradu vlády (podpredseda vlády pre európsku integráciu, ľudské práva a menšiny) vypracuje návrh na inštitucionálne a finančné zabezpečenie prípravy a realizácie stratégie prezentácie kultúry a umenia v zahraničí v rámci jednotnej stratégie prezentácie Slovenska v zahraničí; prioritným modelom je vytvorenie samostatnej neziskovej organizácie (fondu), ktorej zakladateľmi a zároveň prirodzenými „klientmi“ budú dotknuté rezorty (efektívnu kontrolu použitia alokovaných finančných prostriedkov budú rezorty vykonávať prostredníctvom svojich zástupcov v správnej rade a dozorných orgánoch inštitúcie),
 - ministerstvo kultúry v spolupráci s expertmi ministerstva zahraničných vecí pripraví konkrétny návrh na doplnenie kapacít pracovníkov siete slovenských inštitútov v zahraničí o odborných pracovníkov rezortu kultúry (tak, aby sa v súčasnosti poddimenzované personálne a finančné kapacity rozšírili a umožnili systematickú prezentáciu kultúry a umenia zo Slovenska ako jedného z hlavných identifikačných prvkov národa a krajiny v rámci SI na primeranej úrovni),

Termín: do konca februára 2005

8. Vytvorenie systému monitoringu procesov vo sfére umenia a kultúry v ich kvantitatívnej a kvalitatívnej podobe, evaluácie výsledkov implementácie jednotlivých nástrojov kultúrnej politiky a ich systematického cyklického prehodnocovania, vrátane úvodného komplexného auditu finančných tokov podieľajúcich sa na podpore kultúrnych procesov na Slovensku. Modelovanie vhodnej inštitucionálnej, finančnej a administratívnej základne – v nezávislom prostredí mimo ústredných orgánov štátnej správy – na realizáciu monitoringu, súvisiacich analýz a modelovania procesov v rámci projektu Kultúrneho observatória.
 - ministerstvo kultúry spracuje v spolupráci s externým prostredím komplexný audit finančných tokov podieľajúcich sa na podpore kultúrnych procesov na

celoštátnej, regionálnej a miestnej úrovni vo verejnom, neziskovom i súkromnom sektore,

- ministerstvo kultúry pripraví spolu s Národným osvetovým centrom (príspevkovou organizáciou v zriaďovateľskej pôsobnosti MK SR) a externým prostredím návrh na vytvorenie modelu monitorovacej inštitúcie – Kultúrneho observatória – a jeho prepojenia na ostatné zložky rezortu; v prípravnej fáze bude ministerstvo kultúry projekt priebežne konzultovať s príslušnými orgánmi Európskej komisie, tak, aby registrované údaje, analýzy a interpretácie boli konformné s európskymi štandardami,
- ministerstvo kultúry pripraví na rokovanie vlády návrh na zabezpečenie procesu evaluácie výsledkov implementácie jednotlivých nástrojov kultúrnej politiky a ich cyklického prehodnocovania.

Termín: do konca marca 2005

9. Realizácia projektu Registra kultúry, ktorý mapuje a štruktúrovane sprístupňuje informácie a údaje jednotlivých inštitúcií pôsobiacich v rezorte kultúry, ako základného nástroja komunikácie s verejnosťou.

- ministerstvo kultúry v spolupráci s vedením a odbornými pracovníkmi Univerzitnej knižnice dopracuje koncepciu, zrealizuje a verejnosti v skúšobnom režime prevádzky predstaví Register kultúry (ide o komplexný portál ktorý umožní štruktúrovaný a užívateľsky jednoduchý prístup k celému spektru údajov a informácií, ktoré generuje rezort kultúry a jeho inštitúcie; register je konformný s európskym portálom kultúry, niektoré jeho vrstvy budú určené výhradne pre odbornú potrebu selektívnej skupiny užívateľov).

Termín: do konca decembra 2004

10. Vytvorenie modelu a realizačného plánu pre inštitucionálne zabezpečenie podpory kultúry národnostných menšín, ktorý bude zaručovať transparentnosť a vyváženosť jednotlivých mechanizmov podpory, spolu s jej priebežným monitorovaním a vyhodnocovaním. Okrem priamej finančnej podpory jednotlivých projektov rozvinúť v tomto pláne podporu metodickú v zmysle európskych štandardov.

- ministerstvo kultúry v spolupráci s expertmi úradu vlády (podpredseda vlády pre európsku integráciu, ľudské práva a menšiny) a ministerstva financií dopracuje funkčný model inštitucionálneho zabezpečenia podpory kultúry národnostných menšín, vrátane návrhu konkrétnej inštitúcie poverenej výkonom predmetnej činnosti; model by mal byť aspoň čiastočne konformný s návrhom komplexného systému podpory umenia a kultúry v neštátnej sfére (bod 4. Akčného plánu).

Termín: do konca decembra 2004

